

Jenni Haukio

Sinun
tähtesi täällä

VUODET TASAVALLAN
PRESIDENTIN PUOLISONA

WSOY

JENNI HAUKIO

Sinun tähtesi täällä

VUODET PRESIDENTIN
PUOLISONA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ • HELSINKI

Kuvalähteissä Tasavallan presidentin kanslia on lyhennetty TPK.
Kolumnit sivuilla 57, 272, 280 ja 295 on julkaistu *Seura*-lehdessä.

© JENNI HUKIO JA WSOY 2023
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-49012-9
PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Lukijalle 11

- 1 Suuremman päämäärän palveluksessa –
tehtävä presidentin puolisona 15
- 2 Menneiden sukupolvien perintö 41
- 3 Elämisen ja edustamisen tilat 83
- 4 Suomen edustajina maailmalla 137
- 5 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin vaalijana 205
- 6 Kunnioita elämän ihmettä 237
- 7 Sydämesi olkoon herkkä – Suomi ja
mahdollisuuksien tasa-arvo 275

Jälkisanat 300

KUVA HEIKKI SAUKKOMAA / LEHTI OY

KUVA JUHANI KANDELL / TPK

KUVA MATTI PORE / TPK

KUVA LAURA MALMIVAARA

Lukijalle

Tasavallan presidentin puolison rooli on minulle ollut suuri ilo ja kunnia. Se on ollut upea isänmaallinen luottamustehtävä, jonka parissa olen päässyt osalliseksi lukuisista historiallisista tapahtumista. Tehtäväni ainutlaatuisuudesta johtuen koen velvollisuudekseni jättää toiminnastani muistijäljen myös kirjallisessa muodossa – kertoa omin sanoin siitä, millaisten arvojen ja periaatteiden ohjaamana olen toiminut, sekä teemoista, joiden puolesta olen puhunut. Kirjasani kerron myös presidentin puolison työn monista eri ulottuvuuksista arjessa ja juhlassa, kotimaassa ja maailmalla.

Julkisuussuhteeni on puolisoni molempien presidenttikausien aikana ollut verrattain pidättyväinen, ja tekemisistäni olen vuosien saatossa kertonut vain muutamassa laajemmassa lehtihaastattelussa. Mediakiinnostus on kohdistunut meihin presidenttiparina, mutta itse olen toivonut huomiota ennen kaikkea niille asioille ja arvoille, joita tehtävässäni olen pyrkinyt edistämään. Kuten tässä kirjassa kuvaan, työtäni olen tehnyt ensisijaisesti ihmisille ja ihmisten keskuudessa, elävissä kohtaamisissa,

aktiivisesti läsnä ollen ja keskustellen.

Kirjan alussa esittelen puolison aseman virallista viitekehystä sekä sitä, millaista elämänmuutosta presidentillisiin tehtäviin siirtyminen meille merkitsi. Kerron suhteistani kotiseuturakkauteen ja menneisiin sukupolviin sekä toiminnastani sotaveteraanien ja lottien henkisen perinnön vaalimisessa. Käyn tiiviisti läpi yhdentoista vuoden ajanjaksolle ulottuvaa kansainvälistä vierailuvaihtoaamme eli matkojamme maailmalle Suomen edustajina. Käsitelen myös toimintaani kirjallisuuden ja kulttuurin parissa, työtäni lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä luonnon ja eläinten oikeuksien puolesta.

Kuluneiden vuosien aikana olen kirjoittanut ja esittänyt jopa satoja puheita ja tervehdyksiä erilaisiin tapahtumiin, suojellut suurta määrää erilaisia hankkeita sekä osallistunut instituution edustajana lukemattomiin eri tilaisuuksiin. Vuodet ovat pitäneet sisällään satoja ja yhä satoja kohtaamisia ihmisten kanssa, valtiolisten juhlatilaisuuksien suunnittelua ja kansainvälisten vieraiden isännöintiä. Kirjani on tarinallinen kooste juuri tästä työstä.

Ydinaineistoinani teoksessa ovat kaikki vuodesta 2012 lähtien kirjoittamani puheet ja muut kirjoitukseni sekä *Seura-* ja *Kotiliesi-*lehdissä julkaisemani kolumnit. Keskeisenä lähteenä olen käyttänyt tasavallan presidentin kanslian vuosille 2012–2023 ajoittuvaa uutis- ja tiedotearkistoa. Kirjoittaessani olen hyödyntänyt yhdentoista vuoden ajanjaksolle sijoittuvaa, yhteensä yli 28 000 sähköpostista ja sadoista kirjeistä koostuvaa viestiarkistoani. Käytettävissäni on myös ollut presidentin kanslian kuvaarkisto, erilaisista tilaisuuksista ja matkoilta keräämäni pienpainatekokoelma sekä äitini kokoama lehtileikearkisto. Sivutessani

tekstissäni presidentti-instituution historiaa olen joko kirjallisuuden kautta tai eri asiantuntijatahoja kontaktoimalla auktorisoinut esittämäni tiedot.

Kirjani ei sisällä poliittista analyysiä vuosien varrella läheltä seuraamistani kotimaan ja kansainvälisen politiikan sisällöistä ja käänteistä. Tämänkaltainen lähestymistapa edellyttäisi kokonaan erilaisia aineistoja. Sen sijaan odotan innolla puolisoni toivottavasti jo lähivuosina ilmestyviä poliittisia muistelmia. Oman kirjani keskiössä on ainoastaan toimintani tasavallan presidentin puolisona. Väitelyäni joulukuussa 2022 Helsingin yliopistossa valtiotieteiden tohtoriksi avautui minulle juuri sopiva elämänvaihe menneiden puoliso vuosien kirjalliseen dokumentointiin.

Kun vuoden 2012 presidentinvaalien tuloksen ratkettua ryhdyin lukemaan presidentti-instituution historiaa käsittelevää kirjallisuutta, jäi mieleeni pysyvästi eräs Ester Ståhlbergin mietelmä, jonka hän Presidentinlinnasta muuton jälkeen puolisonsa kauden päätyttyä oli kirjoittanut yksityiskodissaan: *»Missä olen ollut? En tiedä – maailman jaloissa. Olen ollut poissa omasta itsestäni ja kotoisesta ympäristöstäni monen monta vuotta... Olin, liikuin, puhuin, hymyilin, kuljin paikasta toiseen, näin ihmisiä virtanaan – kaikki on minusta perästäpäin kuin unennäköä enkä voi käsittää, että olen siinä kaikessa todella ollut mukana.»*

Nämä sanat jäivät mieleeni muistutuksena siitä, etten antaisi tulevan lipua ohitseni unenomaisena vaan ymmärtäisin kokemani arvon jo eläessäni sitä lävitse. Että olisin aina läsnä omana itsenäni ja hahmottaisin kaiken harvinaisuuden ja ohikiitävyyden. Juuri näistä ainutlaatuisista elämäni hetkistä kerron nyt tässä kirjassa.

Virkaanastujaiset Presidentinlinnassa

1.3.2012. KUVA MATTI PORRE / TPK

1.

Suuremman päämäärän palveluksessa – tehtävä presidentin puolisona

Tasavallan presidentti -instituutio ja sen valtiollinen päämäärä on suurempi kuin kukaan yksittäinen henkilö. Kokemukseni pohjalta saatan vain todeta, että mitä nopeammin tämän ymmärtää, sitä helpommin solahtaminen instituution palvelukseen sujuu. Vaikka presidentti-instituution edustaminen vääjäämättä merkitsee tietyistä yksityiselämän ja -uran vapauksista ja mahdollisuuksista irti päästämistä, monin verroin enemmän saa myös henkilökohtaisesti, kun asettuu palvelemaan yhteisen hyvän päämäärää. Kun asettuu töihin Suomelle, kuten puolisoni jo vuonna 2012 presidentinvaalikampanjassaan lupasi. Samaa työtä olen parhaani mukaan pyrkinyt hänen rinnallaan tekemään.

Läpikotaisimmin presidentti-instituution tuntevat sitä henkilökohtaisesti edustaneet. Lukeutuessani tähän harvalukuisen joukkoon koen osaltani kantavani vastuuta oikeanlaisen kokonaiskuvan tarjoamisesta esimerkiksi presidentin puolison toiminnan virallisesta viitekehyksestä – siitä, mitä muodollisesti ottaen tarkoittaa »presidentin puoliso». Vaikka lähes jokainen aiempi presidentti ja puoliso on kirjoittanut työstään omaelämäkerrallisia teoksia, liittyy käsityksiin instituutiosta yhä joitakin yleisiä myyttejä. Myös puolison saatetaan esimerkiksi mieltää olevan työsuhteessa presidentin kansliaan, työsuhteeseen liittyvine etuineen ja

velvoitteineen. Virallisessa mielessä puolison niin sanottu muodollinen asema on kuitenkin lähes täysin määrittelemätön. Puolisoa ei esimerkiksi mainita laissa tasavallan presidentin kansliasta. Ainoa suora viittaus puolisoon sisältyy kanslian työjärjestyksen 9.4 §:ään, jossa adjutanttien todetaan »avustavan omaan toimialaansa kuuluvissa kysymyksissä tasavallan presidentin puolisoa hänen tästä asemastaan johtuvissa asioissa».

Koska puolison roolia ei siis ole virallisesti määritelty, olisi minullakin ollut vapaus olla osallistumatta instituution toimintaan millään tavoin, jättäytyä kaiken ulkopuolelle. Virallisessa mielessä presidentin puolison toiminta on vapaaehtoistyötä, ja siksi hänelle ei myöskään makseta palkkiota, päivärahoja tai kulukorvauksia, eikä hänelle kerry työeläkettä. Kaikki edustamisen henkilökohtaiset kulut, kuten edustusasunsa sekä esimerkiksi kotitaloutensa ruokahankinnat, presidenttipari kustantaa itse yksityisistä varoistaan. Minulle tämä asetelma on ollut itsestäänselvyys, mutta tultuani puolison rooliin tavallisena 35-vuotiaana työssäkäyvänä oli ensimmäisen kauden alussa välttämätöntä tehdä tiettyjä eri elämänalueiden joustavan yhdistelyn mahdollistavia järjestelyjä. Esimerkiksi solmiessani keväällä 2012 työsopimusta Turun Messukeskuksen kanssa sovimme työnkuvan soviteltavan tavoin, joka mahdollistaisi minulle myös valtiovierailujen isännöintiin sekä tärkeimpiin valtiollisiin tapahtumiin ja tilaisuuksiin osallistumisen. Kaikkiin ammatteihin tällaista joustavaa työnkuvaa ei olisi mahdollista soveltaa. Olin siis sikäli onnekas, että siviilityöni oli yhteen soviteltavissa presidentin puolison rooliin liittyviin aktiviteetteihin.

Tasapainon löytäminen oman ansiotyön ja presidentin puolison tehtävien välillä oli minulle ensiarvoisen tärkeää myös henkilökohtaisesti. En halunnut kääntää selkääni historialle enkä traditioille, joiden jo heti kauden alussa saamieni kansalaiskirjeiden jälkeen ymmärsin merkitsevän hyvin paljon hyvin suurelle joukolle suomalaisia. Olen kokenut tärkeäksi jatkaa niitä traditioita, joissa suurin osa minua edeltäneistä presidentin puolisoista on

vuorollaan ollut osallisena. Historiatietoisuus ei ole kuitenkaan poissulkenut sitä lähtökohtaa, että roolini olen rakentanut täysin itsenäisesti. Mikään muu ei olisi edes ollut mahdollista, koska instituutio elää vahvasti kulloisessakin ajassa. Aivan kuten Pentti Arajärvi minulle juuri ennen Saulin ensimmäisen presidenttikauden käynnistymistä totesi, ei puolison roolista suoriutumiseen oikeastaan ole mahdollista antaa mitään yleispäteviä ohjeita. Kukin rakentaa tehtävänkuvansa itse omaan harkintaansa pohjautuen.

Saulin presidenttiyden ensi vaiheista lähtien olen tiedostanut, että tulisin pääsemään osalliseksi monista historiallisista ja ainutkertaisista tapahtumista ja kohtaamisista niin kotimaassa kuin myös maailmalla, ja ainoa tapa, jolla voisin näistä mahdollisuuksista »maksaa takaisin», olisi toimia puolison roolissa aina ja joka tilanteessa parhaan kykyeni mukaisesti. Valmistautumatta tai latautumatta en ole osallistunut yhteenkään presidentilliseen tapahtumaan. Vaikka vuodet ovat vierineet, ei näistä tilaisuuksista ole koskaan tullut minulle väärällä tavalla »arkisia». Presidentinlinnan ovista en ole kertaakaan astunut sisälle ymmärtämättä, kuinka ainutlaatuisen historialliseen jatkumoon saankaan liittyä.

Historiallisen jatkuvuuden edustajana olen kaikeksi onneksi ja onnistumiseni edellytykseksi saanut tasavallan presidentin kanslialta tärkeää taustatukea ja käytännön apua siitä huolimatta, että puolison asema on muodollisesti varsin epävirallinen. Puolison työn tukena on ennen kaikkea presidentin 2. adjutantti, joka muiden tehtäviensä ohella esimerkiksi osallistuu puolisolle saapuviin kutsuihin ja tiedusteluihin liittyvän taustainformaation selvittelyyn. Koska puoliso edustaa presidenttiä, on välttämätöntä, että erilaisten pyyntöjen ja ehdotusten esittäjien tiedot ja taustat vastaavat käsitystämme siitä, mihin on tarkoituksenmukaista ja soveliasta osallistua. Ulkomaanmatkoilla 2. adjutantti valmistelee puoliso-ohjelmaa ja osallistuu siihen itsekin eräänlaisen koordinaattorin roolissa pitäen huolta siitä, että järjestelyt ja tilanteet sujuvat asianmukaisesti. Kotimaassa adjutantti voi puolison niin toivoessa osallistua edustustilaisuuksiin hänen avustajanaan.

Tasavallan presidentin adjutantit Petri Toivonen (vas.),
Kaarle Wikström ja Pasi Seppälä itsenäisyyspäivän vastaanotolla vuonna 2014.

KUVA MATTI PORRE / TPK

Esimerkiksi veteraaneihin ja lottiin liittyvien perinnetilaisuuksien yhteydessä saatamme adjutantit läsnäololla osoittaa tapahtumalle erityistä kunnioitusta. Tämän kaiken tarkoituksena on vaalia presidentti-instituution arvokkuutta kaikissa tilanteissa ja tarjota puolisolle hyvät edellytykset onnistua tehtävässään presidentin edustajana.

Tärkein apuvoima toiminnassani on kuitenkin ollut oma avustajani, jollaisen kanslia on jo kauan ennen meidän aikaamme vakiintuneen käytännön mukaan osoittanut presidentin puolisolle. Avustaja toimii yhteyshenkilönäni, joka ohjeideni mukaan laatii vastaukset erilaisiin yhteydenottoihin – kirjeisiin, kysymyksiin, kutsuihin, pyyntöihin ja vetoomuksiin, joita yksittäisiltä kansalaisilta, järjestöiltä, yrityksiltä, medialta ja muilta tahoilta jatkuvana virtana saapuu. Jos olisin yrittänyt hoitaa tätä viestintää itsenäisesti, olisi se jo yksin ollut täysipäiväinen työ, eikä olisi

voinut samanaikaisesti jatkaa omassa ansiotyössäni. Oma avustaja on siis ollut toimintani kannalta korvaamaton resurssi, josta olen hyvin kiitollinen kahdelle tätä tehtävää meidän kausiemme aikana hoitaneelle henkilölle. He kenties kaikista tuntemistani ihmisistä laaja-alaisimmin ja seikkaperäisimmin tuntevat toimintani presidentin puolisona.

VAPAAUS JA VASTUU

– ARVOKKUUDELLA HISTORIAN JATKUMOSSA

»Jos on meidän osamme aloittaa uusi aikakausi Suomen historiasta, niin käyttäytykäämme sitten niin, että meidän aikaamme myöhinkin jälkimaailma muistaa kunnioittavasti.» Nämä Turun romantikkoihin kuuluneen lehtori ja kirkkoherra Erik Gustaf Ehrströmin (1791–1835) sanat kuvaavat osuvasti myös omaa asennoitumistani suhteessa maamme edustamiseen.

Presidentin puolisona eräs kaikkein tärkeimmistä vastuitani on ollut vaalia instituution arvokkuutta, mikä tarkoittaa niin edustuksellisen demokratian kuin instituutioon liittyvien perinteiden ja käytäntöjen kunnioittamista. Kaikki presidenttiparit ovat omana aikanaan tehneet parhaansa instituution hyväksi ja rakentaneet työllään sen arvovaltaa. Koen, että puolison itsestään selvänä tehtävänä on toimia kaikessa juuri tuota arvovaltaa ylläpitäen. Konkreettisesti tämä tarkoittaa esimerkiksi sitoutumista niihin toisaalta kirjoittamattomiin ja toisaalta julkisiin periaatteisiin, jotka instituution edustamiseen kytkeytyvät ja joita tässä kirjassa eri näkökulmista käsitelen.

Presidentin puolisona olen ennen kaikkea työskennellyt niiden asioiden ja teemojen parissa, joihin minulla on jo aiemmin elämässäni ollut läheinen suhde. Samalla kun olen saanut vapaasti valita mihin osallistun, olen edellyttänyt itseltäni niin hyvää työnjälkeä kuin mahdollista. Esimerkiksi kaikki tervehdykseni ja puheeni olen sanasta sanaan laatinut itse, mikä on ollut minulle sekä eräänlainen kunnia-asia että toisaalta varsin luonteva

Puhujana Minna Canth 175 -juhlassa Kansallisteatterissa 18.3.2019.
 KUVA ANNI REENPÄÄ

periaate. Kirjallinen ilmaisu eri muodoissaan on ollut osa identiteettiäni jo lapsuudesta lähtien. Puhetta laatiessani perehdyn aina aluksi huolellisesti tilaisuuden taustatietoihin sekä selvitän, millaisia toiveita järjestäjällä mahdollisesti on puheeni sisällön suhteen. Selvitan myös tilaisuuden muiden puhujien sisällölliset näkökulmat, jotta puheisimme ei jäisi kuulijoiden kannalta turhauttavia päällekkäisyyksiä. Hyvän puheen laatiminen vie minun kirjoitustahdillani esitöineen vähintään noin kahden kolmen päivän täyden työpanoksen. Prosessiin kuuluu myös puheen eri osien ja kokonaisuuden lukemista ääneen, jotta tekstin toimivuuden onnistuu hahmottamaan myös kuulijoiden näkökulmasta. Jokaisessa laatimassani puheessa olen ollut mukana koko sydämelläni ja kirkkaimmaksi hiotulla ajatuksellani. Tämä on minusta myös tilaisuuksien järjestäjien, tilaisuuksien teemojen ja ennen kaikkea yleisön kunnioittamista.

TOISEN KAUTENSA käynnistyessä puolisoni totesi virkaanastujaispuheessaan: »Otan vastuun kantaakseni nöyränä mutta päättäväisenä. Omistaudun tälle tehtävälle, enempää ei voi luvata.» Nimenomaan vastuullisena, päättäväisenä sekä tehtävälleen täydellisesti omistautuvana presidenttinä olen Saulin nähnyt, ja hänen työtään sangen läheltä seurannut. Eräässä mielessä puolison tukijan, kanssakokijan ja läheltä seuraajan rooli on sitä palkitsevampi, mitä paremmin presidentti työssään menestyy ja mitä vankempaa häntä kohtaan koettu luottamus on kansan keskuudessa. Siksi myös minulle on ollut merkityksellistä, usein jopa liikkuttavaa seurata puolisoni moninaisia saavutuksia hänen työnsä eri osa-alueilla, hänen korkeita kannatuslukujaan ja suosiotaan sekä häntä kohtaan niin Suomessa kuin myös maailmalla tunnettua arvostusta. Minua tuo arvostus ei sinällään ole koskaan yllättänyt. Sauli on poikkeuksellisen lahjakas, syvästi sitoutunut sekä äärimmäisen vastuuntuntoisesti työnsä kaikkiin eri ulottuvuuksiin suhtautuva valtionpäämies. Hän on hyvä presidentti, niin minun kuin myös suomalaisten suuren enemmistön mielestä. Tämä tuottaa minulle iloa joka päivä.

Iloa ja kiitollisuutta tunnen myös siitä, että Sauli on lähtökohdaisesti antanut minulle laajat vapaudet toimia ja osallistua itse parhaaksi arvioimaltani pohjalta presidentti-instituution edustajana. Hänen suhtautumisensa kaikkiin tekemisiini on alusta lähtien ollut kannustavaa ja rohkaisevaa. Tästä luottamuksesta olen otettu erityisesti siksi, että puolisona toimin kaikessa nimenomaan presidentille kuuluvan mandaatin varassa. Arvomaailmasani puoliso edustaa ennen kaikkea tasavallan presidenttiä, Suomea sekä presidentti-instituutiota, eli hänen oma henkilönsä ja arvomaailmansa on toissijainen. Vaikka median ja kansalaisten kiinnostus kohdistuukin jo vaalivaiheessa myös presidenttiehdokkaiden puolisoihin, annetaan äänet vaaleissa vain yhdelle.

Jenni Haukio on kokenut Suomen palvelemisen ja asemansa tasavallan presidentin puolisona etuoikeutena ja kunniatehtävänä. *Sinun tähtesi täällä* kertoo siitä näkyvästä ja näkymättömästä työstä, jota Haukio on isänmaan hyväksi tehnyt jo kymmenen vuoden ajan.

Hän kirjoittaa kohtaamistaan ihmisistä, avaa presidentin puolison roolia sekä kertoo työstään itselleen läheisimpien teemojen parissa. Näihin lukeutuvat luonnon ja eläinten suojelu, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, lottien ja veteraanien henkisen perinnön vaaliminen sekä suomalainen kirjallisuus, taide ja kulttuuriperintö.

9 789510 490129

www.wsoy.fi

99.1

ISBN 978-951-0-49012-9